

Melléklet

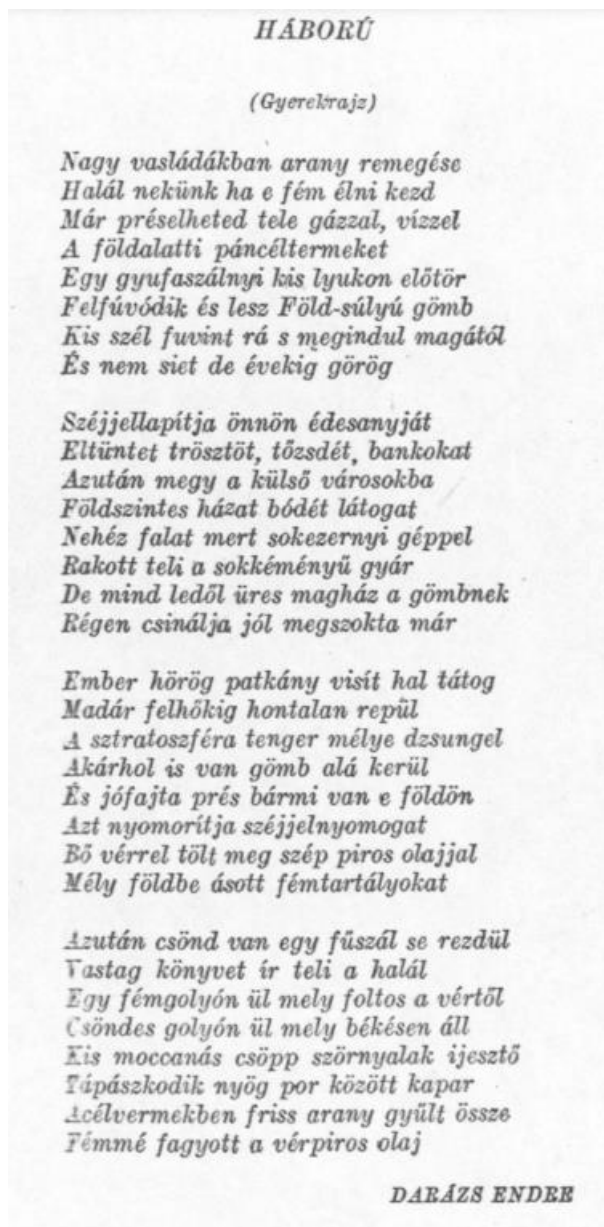
A dolgozatban idézett versek

Tartalom

1.	Darázs Endre: Háború. <i>Újhold</i> , 3. évf. 1. sz. 1948. jan., 43.	2
2.	Devecseri Gábor: Tudnivalók a földről. <i>Újhold</i> , 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 155.	2
3.	Nemes Nagy Ágnes: Hadijelvény. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 23.	3
4.	Vidor Miklós: Árnyak. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 56.	4
5.	Lakatos István: Jég. <i>Újhold</i> , 3. évf. 2. sz. 1948. febr.–máj., 68.	5
6.	Végh György: Emlékezés Zsuzsára. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 63–66.	6
7.	Rubin Szilárd: Éjféli monológ. <i>Újhold</i> , 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 176.	10
8.	Jánosy István: A dédanyám. <i>Újhold</i> , 1. évf. 2. sz. 1946. dec., 90–91.	11
9.	Nemes Nagy Ágnes: Tavasz felé. <i>Újhold</i> , 2. évf. 1-2. sz. 1947. jún., 11.	13
10.	Rába György: Nyugtalan batáron. <i>Újhold</i> , 2. évf. 1-2. sz. 1947. jún., 42.	14
11.	Rubin Szilárd: Európai legenda. <i>Újhold</i> , 1. évf. 2. sz. 1946. dec., 117–118.	15
12.	Rába György: Búvár. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 9.	17
13.	Rába György: Őszi éjszakán. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 10.	18
14.	Szabó Magda: Útravaló. <i>Újhold</i> , 1. évf. 2. sz. 1946. dec., 111.	19
15.	Darázs Endre: Pocsolya. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 37.	20
16.	Gyarmathy Erzsébet: Paradicsom. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 33–34.	21
17.	Jánosy István: Duna. <i>Újhold</i> , 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 197.	23
18.	Gyarmathy Erzsébet: Odysseus. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 32–33.	23
19.	Darázs Endre: Napfürdő. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 36.	24
20.	Szabó Magda: Lehullsz, mint sebről... <i>Újhold</i> , 1. évf. 2. sz. 1946. dec., 112–113.	25
21.	Gyarmathy Erzsébet: A dalhoz. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 31–32.	27
22.	Kotzián Katalin: Mióta készülsz?. <i>Újhold</i> , 1. évf. 1. sz. 1946., júl. 44.	28
23.	Rába György: Háború. <i>Újhold</i> , 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 145.	29

24. Szüts László: Este, vonaton. *Újhold*, 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 175.....30
25. Darázs Endre: Hideg idő. *Újhold*, 2. évf. 1–2. sz. 1947. jún., 41.....31
26. Major Ottó: Gazdátlan ürben. *Újhold*, 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 167.....32

1. Darázs Endre: Háború. *Újhold*, 3. évf. 1. sz. 1948. jan., 43.

2. Devecseri Gábor: Tudnivalók a földről. *Újhold*, 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 155.

TUDNIVALÓK A FÖLDRŐL

Eddig még azt se tudtam én,
hogy merre jár a Föld.
„A Nap körül, szokott körén
futkároz, — mondogattam én —
hát agyad ne gyötörd.”

De most tudom már, hova lép
és merre kujtorog,
ha nem figyelék szép hevét
a csillag-túdorok:
a boldogság kódébe tör
s idegen tejutakra föl
s csodák között forog.

Pályáját hagyva, mint bolond,
ki cellából szökött,
rézsút a föntebb ürbe ront,
s kék csillagok között
kering, dülöngve csavarog,
maga se tudja hol,
s bár nyelve már alig forog,
kurjongat és dalol.

A Földdel ez is megesik.
Ki tudná fékentartani?
Száguld a völgy, a messze sík,
a dombok gyengéd halmai,
szállunk mi is, mert elragad
az éter bujdosó fia,
ki megteszi, mit nem szabad:
rajta, mint vidám glória
a kedves, iftas szent fején
az egyenlítő félredül —
ha találkozunk Ő meg én,
s ettől a Föld megrészegül.

DEVECSEI GÁBOR

3. Nemes Nagy Ágnes: Hadijelvény. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 23.

HADIJELVÉNY

*Mint iszap, gyöngye hegy belébe málló,
mely önmagától sülve körbefortyog,
mint visszaforgatott, nagy húsdaráló,
mely befelé nyel minden tömör kortyot —
így szívja, őrlí elmém a világot.
Hasonlatokban őrlí: roncsot ér.
S az elme: rész helyett egészre hágott,
s a rész: ölén katlanba hull a tér.*

*Dúlt katlan! Tört anyag! Micsoda mérték
képes kiszűrni pontos csapadékok?
Mily tükör lát folyékony, síma ércként?
Hűlő szerelmek? isten? étel? ész-ok?
Mint légy szeme: ezer tükör a bőröm,
a viszonyulás prizma kinja köt,
s nem törhetem szét, mert e kín az öröm
a sík halál, s kerek téboly között.*

*A negyvenezer kilométeres föld
aggyam csigáján gördül egyre beljebb —
micsoda állam ad védeni testört?
Micsoda orvos, mely ígéje ment meg?
Csontom feszül; a szörny vajúdik ekként,
mégsem szülés ez: harc lényem falán,
de hullva is, akár a hadijelvényt,
magasra tartom széttört koponyám!*

4. Vidor Miklós: Árnnyak. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 56.

ÁRNYAK

*Pista, hová mentél? Gyurikám, te se tűnsz föl a lépcsőn?
Úgy hittem, mindég, csak a nők hagyják el az embert.
Már ti se vagytok hűk, egy utolsó kézszorítást sem
adtatok emlékül, megszöktetek innen. A Bástyá
gesztenyelombja alatt ez az ősz már nem veletek vár.
Éjjeltől hajnalba nyúló, soha-vége vitákon,
Artur, vig bajuszod szélén nem gyöngyöz a borcsepp
s nem sugarazza aranyra piros parázsunkat a lámpa?
Versek mámora sem villantja melege tanáros
pápaszemed, Laci?... Jaj, hova lettetek? Itt, e falak közt
elcsengett szavatok volt-é az igaz, vagy e tompa,
némán válaszoló idegenség? — Esti magányom
oldatlan hidegét melyitek melegíti föl újra,
szép eleven kacagással? (A hangotok él a fűlemben.)
És tavaszéjeken ott járunk-e együtt, a kihalt Vár
lépésünk visszhangzó szűk utcáin, akár rég?*

*Nem, soha már! Tudom azt, aki, mint ti, egy éve elindult,
várhatjuk . . . Mi maradt tibelőletek, Istenem? Annyit
sem hoz a szél porotokból, amennyit az ujjam a szekrény
lapjáról lesimit. Csak a tétova, hűtelen emlék
őríz — amíg őríz — pár csöpp eseményt, az is elhull,
összefolyik . . . néhány év s elködösíti öröknek
vélt helyetek szívemben a színfakító feledés. Így
hagytok messzebb, mind messzebb engem s ami mult már.
Háttal a napnak, időnek, elindultok feketén és
egyre vesző távolban, az út behomálylik, az alkony
áttetsző ködein pici pontok vagytok: a négy árny
elfér már egy ringó könnycseppben, mit a pillám
tán fél pillanatig tart még s elereszt lecsukódva.*

5. Lakatos István: Jég. *Újhold*, 3. évf. 2. sz. 1948. febr.–máj., 68.

JÉG

De messze jársz is tőlem már. Emléked
Szívemben lassan megcsendesedik.
Elhalkul, mint a távolodó léptek,
Hideg vagyok, közömbös, hó esik.
A tél a szerelmemet összehúzza,
Fel-fel dobbanz bennem, de merre vagy?
Nem sejtem már. Magános lettem újra,
És dermedt. És dermedtek, mint a fagy.

A múlt idő számban fanyar utóíz.
Fekete holló — szárnyal az idő.
Mint jégtáblákat ragad el futó víz,
Úgy elsodródtál. Most már a tűnő
Napok között hiába keresnélek,
Egyedüllettem mélyebb, mint a kút.
Magamban is elvesztettelek téged,
Az éj sűrű. Magamból nincs kiút.

Hová vezetsz, oh érzéktelenségem?
Keményebb, mint a kő, hová vezetsz?
Már túl mélyen a reménytelenségben,
És tőle túl messze vagyok. Nevetsz
Rajtam? Áthághatatlan jégtorlasszá
Fagyott bennem, s megvéd a fájdalom.
Körülkerítem magamat. Védjen. Már
Nincs csak az éjszaka, mely rámhajol.

Az éjszaka! Körülvattáz a csend, és
Fehéren betakar. Körmét lilán
Mereszti a hideg. Megvillan, mint kés
A homályban a félelem. Sivár,
Sivár tájak és évek következnek. Mostan
Kellene erősnek lenni. Legyél
Kemény. A gyengeségeim lemostam.
Ez tán segít. Hideg vagyok, kemény.

Most jégvirágos erdőkben bolyongok,
Kígyó-magányom rámtekeredett.
Meggörgetném a fák közül kibomlott
Szellőt, hogy magányosabban lehet?
Hogy e n n é l elhagyottabban lehet még?
Vad ordások a társaim. A fán
Gúnyos varjak. Nincs senkim! Este majd szép
Ártatlan bárány lesz a vacsorám.

LAKATOS ISTVÁN

6. Végh György: Emlékezés Zsuzsára. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 63–66.

EMLÉKEZÉS ZSUZSÁRA

I.

*Eget-vádló dühömben hadd kiáltsam
minden mennyeknek és minden pokolnak
velőt-sajdító irgalmatlan lázban,
hogy megrendüljenek minden hatalmak
kik feltépték a végtelen nyugalmat,
mely már régóta szunnyadott velőmben —
csak szunnyadott: egy hírrel fölhevartak
s most, mint a tűzhányó, kitör belőlem
s pusztító lávaként vad átkom szertefröccsen.*

II.

*„Pusztuljatok ti gyilkosok! Ti gyávák!”
lázadj fel Végtelen, tipord el őket!
Zsuzsanna, mint egy gyöngye kis madárcát
a részeg istenek orvul megöltek
s azt sem tudom: hegyek vagy messze völgyek
fogadták porlasztón magukba tested.
Ha volna is virágom, mit letörjek
sírodra néha, merre, hol lebegjek?
Tünő halmot hol épített a szél feletted?*

III.

*Az élet bennem málladozva porlad,
mint márványból vésett királyi álmok,
ha már szemcséi egyszer meglazultak —
de szavaim addig magasra szállnak,
míg az életnek és nem a halálnak
vagyok megbonthatatlanul cselédje —
ha élve nem: magamban megtalállok:
emléked folyton hullámozó zenéje
belevarázsolt régen a tündér regékbe.*

IV.

A mosolyodból lepke lesz maholnap,
de nem halkul fülemben buggyanása —
pillantásodból nárciszok dalolnak
a serdülő tavasz fuvalatára;
de nem lankad szememben csillanása,
gyöngé melled gyümölcsöt érlel őszre,
de még kezem emlékszik hajlatára
és álmaimban villanó szemölcsse
oly forró, mintha még valóban tündökölné.

V.

Az élet porlad, málladozva bennem,
de te egészen nem halhatsz meg addig,
amíg erőm lesz egyet is lehelnem,
míg életem a porba nem hanyatlik —
egy hangfoszlányon hányszor átiramlik
a multat és jövődöt fölkarva
a te hangod, mit nem hallottam annyit,
míg éltél, mint amennyiszer suhanva
most bűvölőn köröttem itt lebegsz, Zsuzsanna.

VI.

Nem is te vagy talán már: régi évek
elillanó szagát érzem nevedben,
feldúló dallamot, kihűlt zenéket,
miket melletted akkor megszerettem, —
még mindig Antares lebeg felettem
s a tiszta égbolt összetört üvegje —
ha emléked gyötrőn szívembe rebben —
s talán nem is téged szerettelek, de
szerelmes voltam engem-tükröző szemedbe.

VII.

Az ifjúság ott lüktetett szívemben,
s magamban már nem tudtam elviselni —
hálódba ez taszított akkor engem,
szeretni kellett; mindegy: kit szeretni —
asszony voltál te is, több, mint a semmi,
nem, mint a lenge fény: megfoghatatlan:
volt szájad és öled s elég volt ennyi —
nem tudhatott veled betelni ajkam:
új ízeket kínáltál minden pillanatban.

VIII.

Asszony voltál te is, miként a többi
s te sem voltál több semmivel, Zsuzsanna —
hagytad magad szeretni és gyűlölni;
lengűgözött vad szépséged hatalma —
de hogyha akkor más kerül utamba:
az oldja föl leláncolt szenvedélyem —
és szívem most talán azért jajongna
a bánattól s a kinoktól kevélyen
hullámozó, mindent elmosó, merész zenében.

IX.

Oly szép vagy most azért emlékeimben,
mert minden percem sisteregve lángolt —
de, mert te gyújtottad fel őket bennem:
halottaidban légy örökre áldott —
márványt nem adhatok, mint a királyok:
versből építetek kupolát porodra,
hogy megőrizzen téged, mint az álmod
zsongó-dongó agyunk egy rejtek odva,
honnan előtör egyszer, perzselőn lobogva.

X.

Bennem az élet minden sercenése
nyomot hagy, mint a kéz a lány viaszban —
te megsebeztél s mit huszonnégy éve
hordoztam öntudatlanul magamban —
a lánc-szakító szenvedély kirobbant
belőlem és megedződtem hevében.
Hogyan köszönjem meg neked e roppant
kincset, mely hozzásegít, hogy szegényen,
— mert nélküled — életem úgy-ahogy leéljem?

XI.

Jelen vagy és leszel minden soromban:
igéim, jelzőim téged dicsérnek —
jelen vagy kenyeremben és boromban,
jaj, nem tudhatlak megtagadni téged:
már mindent hozzád, emlékedhez mérek —
halandó tested elpusztult, de bennem
tovább élsz, mert pusztítasz, mint a méreg —
ha vinnyognék se véd meg senki engem:
magányos félelem lapít ijedt szívemben.

XII.

Ó mennyi színt és mennyi-mennyi álmot
temettem el veled, Zsuzsanna, kedves —
kicsit az én halálom is halálad:
az elmúlás hozzáhajolt szívemhez —
de nem félek: az enyém is ilyen lesz;
szemem lehúnyom: számat nem nyitom ki —
az alkony és az ég hiába vemhes,
hiába fognak síromnál zokogni —
ha már szemem lehúnytam: számat sem nyitom ki.

XIII.

Az évekkel nősz, egyre, mint az árnyék,
ha már az ég szétomlik alkonyattá —
és egyre nősz, amíg a föld hazám még,
földporhanyító nárcisos tavasszá —
nősz és élsz, mert az ifjúság te voltál
a szájam, jaj, már hasztalan tagadná:
neved úgy él szívemben, mint a zsoldár
s emléked részegítőbb bármiféle bornál.

XIV.

Zsuzsanna! Antares! sok esti csillag!
séták a Rózsadombon, merre szálltok?
az évek jaj, hová, még merre hívnak?
s ki tudja, hogy mily buktatókra várok
melyek jobban megráznak, mint halálad —
ki tudja? — s, te már tudod, Zsuzsanna,
ki ott fenn szállsz, mint az azúr sirályok,
élet s halálként csöndesen suhanva
ott, hol kék ivbe hajlik az ég őszi hamva.

7. Rubin Szilárd: Éjféli monológ. *Újhold*, 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 176.

ÉJFÉLI MONOLÓG

Csak a hazámat tudnám így siratni,
a vidékeit s a városait,
ahogy elvesztett tested siratom,
erdős öled és melled halmait.
Mint száműzött a gyermekkori kúttól,
búcsúzom el lezárt ajkaidtól.
Ha benne egyszer elapad a víz majd,
nem iszom többé, inkább meghalok.
S most lágyan csobog a víz, a kerék sír,
s én egy üdítő csöppet nem kapok.

Mint búcsúzó hazája kertjei,
úgy kísér engem a te illatod.
Mi nem szűnik meg végkép a halállal,
elveszteni kegyetlenebb dolog!
Kísértetként ülsz mellettem a széken,
mint egy álomban, vagy mint egy mesében.
S mint az utolsó zászló a határon,
lobog a könnyben, olyan a hajad.
Elmaradt az én hazám, azért űz el,
de azért mégis a hazám marad.

Nem szép, nem jó, csak éppen ő a sors.
S te lány, ugyanaz vagy most énnekem.
Hazám útjait jól ismeri lábam,
tested mezőit simító kezem.
— Nem messze zúg a megáradt Duna,
álomban melled különös, puha.
A kikapunál két kísértet áll most
és a sarkcsillag szemükbe vakít.
Éjfél van, alvó ablakod alatt,
mint éber őr, szoborként állok itt.

RUBIN SZILÁRD

8. Jánosy István: A dédanyám. *Újhold*, 1. évf. 2. sz. 1946. dec., 90–91.

A DÉDANYÁM

A szenvedés régi képe. Lesimított,
beteg fejére már szinte láthatóan
egy égre tágult, óriási tölcser
nyomódik és pörög agyavésőn, veszett
forgással; benne bor, ércsúlyú vér
forrtában minden ott úszik, mi túl az ő
picing világán: az udvarházon,
a kerten, a kis falun. Ott merednek a
néma, nagy ind remetek: az üvegfejű csúcsok
öröklétvárón; térdük előtt bolond, kis
gidajuk a folyó, s pepita sakktáblájuk a város.
Körül apró, tarka kocsik bodobácsként
piros ponyvával futnak össze piacra. Ott dédapám
huszáros, kacagó alkuival. Rozmárfejű,
guruló felvidéki Falstaff.
Már tessékeli áldozatát. Ez a fontos:
pénzt szórni és adomázni. Hol ő van,
fellődül a kintin az égbe. — — Nem sejtí:

gyémántszőg a tölcser lába, s örli az
ablakon túlra opálosodott szemű
asszony agyút. A csont puha, vékony.
Fáradt faj: amügy is vértelen. Am csak a „benn“
ne volna! Benn, mélyen a sok-sok ő
ónsúlya. A legmagasabb erény
ég-kék kísértetei feleszik már
az ételt is előtte. Véznább már szinte azoknál.
S az ó, diószínű félhomály
falán sápadt, halottas ajkú,
kerékgalléros papok. Ott szúr szemükben: „Alázat!“
„A vér kiölése!“ „Szent az egybekelés!“ „Az ágyék
érintése csak egygyé életig!“ „Asszonyiadv:
mennél korább meghalni tiszta erénnyel!“

Így mosolya két szájkörüli
ránccá esett. S befeléfolyt
könnyei kék lázfénnyé szemein. Keze tétova napfény:
amihez nyúl, ragyog. Az arca porcellán.
Alakja félig az űrben remeg. És jólnevelt,
patyolatkönyökű, szép gyermekei sosem
térnek mellőle: az arca körül
csillagpufókan fénylenek angyalin.

Ő övék: övék lappá kiszivott melle, a
hajladástól görcsösült csipője, a
hó-fény szobák, a megcsúszott
napfény az ő kredenceken,
s benn a Gyermekmennnyország:
cakkolt gallérú befőttkatonák.

Egyszer az egyik almapiros
arcocska megállt. Megnyúlt, kifehérült.
Százszorta szebb így! Odajöttek, körülállták
s könnyezve csodálták elragadó, ,
édes, kis orrát, csücsörös száját
kis bérmaleányok:
csillagfejű gyertyák.
De a föld megúnta: száját lezárta főtötte.
A mama mosolygott. Rögön és léceken át
ott, ott érzi tovább az arcot. Él. Nem áll!
Mint telehold őszi fellegek mögött,
úgy vándorol, vándorol lenn a földben... a kút felé.
Ott majd kibukkan a víz mögül.
A húzó, húzó, mohos kövek összefutó,
zöld foglalatába égszínű kör. Umbra-
sötét, nagy gombostűfej ottlenn dédanyám
behajló arca mása. A szem
kápráz? Nem! Lenn állát
most átfogja két fehér, pici kéz... s a szokott arc
arcához indul mozgatva az ajkát
úgy, mint annyiszor álomba, ha néha
föléje hajolt: jött, jött közelébb az anyát
érezve álmon át is.
Most e mély vízi-álmon át is.

De már idefenn is
érzi nyakán a kis ujjakat, s a gyermekszáj
ismert csücsörét, miközben a kút
kávája lassan eltűnik. S a vonó mély
fönn és lenn zizeg. Lenn is ég, fenn is ég,
s a pici mindenütt. A fény
hatalmasan kilobban. A vízkörök
ölelve összefutnak. A dédanyám
így kezdett élni.

JÁNOSY ISTVÁN

9. Nemes Nagy Ágnes: Tavasz felé. *Újhold*, 2. évf. 1-2. sz. 1947. jún., 11.

TAVASZ FELÉ.

*A Bak-térítő homloka világol,
faragva hitből és politikából:
észak felé közeledik a nyár.
Emeld fejed, emeld a fénybe érett
búvó erőd, s világos gyöngeséged,
betűzd ki létem. a nap merre jár?*

*Mozdonyok zúgnak, csörtetnek az estben,
termékenyül a földbe-ásott fegyver,
a hal mind sikosabb ikrát terem,
csúszós a test. Fajtámat nem csodálom,
sejtjeimen nem csörgedez családom
hálóját mégis hogy bontja a rend?*

*Micsoda halvány izzószál a tájban?
Fényháló, bomló, sűrű-rajzú ábra,
ágasbogas, fémes, szökő virág,
az űr alól kilángol sűrű bokra.
magasodik ragyogva és forogva,
opálkarokkal reng az égen át? —*

*Nemcsak a lét — nem vérem száz alakban
emelkedik agyamban láthatatlan,
a rend élteti éltető szemem,
s egymásba-fonva, ágbogas virágként
isteneit megtermi majd a szándék,
és önmagát a nyíló értelem!*

NEMES NAGY AGNES

10. Rába György: Nyugtalan batáron. *Újhold*, 2. évf. 1-2. sz. 1947. jún., 42.

NYUGTALAN BATARON.

Korán volt még s indultam útra,
mint akit ezer gondja vár,
gyeplőtlenül röpitett ujra
a vágy, a nyugtalan batár.

Micsoda vidéken haladtam,
hogy szivemben döng a zaja
s gyermekké válni álmaimban
anyámért sirok éjszaka?

Talán Kináig meg sem álltam —
oly mindegy, a sors merre visz,
ha nem vacogja utilázam
napjaim társa maga is.

Nem hittem azt se, hogy a ferde
szemek honában élni jó.
Örök időtől áll a per, de
hallgat még ma is a bíró.

A költő a valón dörömböl,
kalapácsütés, amit ír.
de visszhang nem felel a földről.
s a mennybolt néma, mint a sir.

Égitetek szelében fázom,
míg az űrben kuporodom,
a félelem lett már a házam
s a szenvedély az otthonom.

Az évek sűrű alkonyában
gyér világosság a halál,
vergődve bennük, mint a bábban,
lepke lelkem új fényre vár,

égjek bár szédülten a lángban,
mint zárt cellákban a rabok...
De, jaj, a világ is csak lárva,
honnan sohsem szabadulok.

RÁBA GYÖRGY

11. Rubin Szilárd: Európai legenda. *Újhold*, 1. évf. 2. sz. 1946. dec., 117–118.

EURÓPAI LEGENDA

Örökre nem veszhet sz el!
Találkozunk a kis európai vasútállomások
esti gesztenyefái alatt, kis ivóiban,
egy pillanatra két század között.
Te mindannyiszor új ruhában leszel
és percek múlva indul vonatod.
Körülöttünk csendesen beszélgetnek, szelíden isznak
az időn átutazó párok, míg künn
a nagy utakat járt mozdonyok dohognak,
régi kocsik ablakából tükröződnek az évek
s lassan kigyulladnak a lámpák
az idegen századokba kanyargó sinek fölött...

✱

Megmentettem cigarettáid füstjét,
mozdulataid láthatalan szobrai
érclovasnál maradandóbban őrzik
városrészek hangulatát, —
hangsúlyodat: ami megfoghatatlan
volt belőled. Így tettél
magányos sirás, gazdátlan tekintet,
megcsillanó könny idegen szemekben, --

hogy elszomorítsd a nyitott vonatablaknál álló utast
nyugtalanító, halk sírásoddal,
mely ott rejtőzik az európai éjszakában
és felzaklasd könnyörgő tekintetteddel,
míg keresni kezd s végül meg nem érti,
hogy a könnycseppben élhetsz csak igazán
már, amely ott reszket pillája szélén...
Előlép-e még ebből a könnycseppből
a lány aki itt jött velem a budai utcán
hosszú, fiús léptekkel, lezuzott térddel
s éterien finom csuklókkal, szóllan, —
mert olyan volt mint egy fiatal katona,
vagy egy angyal, de lány volt
s egyszer talán gyermeke is lesz...

*

Már idegen szél borzolta haját
s különös idegen szavakat mondott,
talán francia fiúneveket...

Most viaszlemez őrzi utolsó halk
magyar szavait hozzám, — s fojtott köhögését.

*

Talán a svájci éjszakában
alagútból kibukkanó kék villanyvasúton
merengő árva sietőként látom
majd átragyogni arcod egy ablakon,
s e pillanat találkozást ígér még az időben.
Eljövendő század egy napját várom,
addig megőrzi fájdalmas barátságunkat
nyugati katedrálisok nádszál tornyai,
aranyló ablakai s kékfényű svájci hómezők,
mint egy európai legendát...

*

Hosszú sítalpakon végtelenbe szálló lány!
Lenn eltakarják szemük az emberek,
de én már látom örök szárnyaidat:
egyre jobban ragyognak a növekvő sötétben.
Csillag száll át a svájci hegyeken.

RUBIN SZILÁRD

12. Rába György: Búvár. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 9.

BÚVÁR

*Zúgjakok, tavaszi szelek,
lessétek, a fű kövérebb-é?
Emelkedj lelkiismeret,
tégy árvává és szegényebbé,
hogy megértsem, mit sír a görnyedő nép
s a gyilkos, aki tetoválja bűnét.*

*A szem már pillant hátra is:
hegyeket lát, kopár tetőket,
a tapasztalás tájain
dülöng a fagy, mint egy kísértet
s mint útjavesztett madár ing a ködben,
csapong a lélek, vijjog önfeledten.*

*Bennem hiába bujdokol
a vitamín, szívemben vágyak.
Ma már csupán az alkohol
lelkesíti hűlt éjszakámat:
tört bárkák, úsznak a budai partok,
a szív dohog, távol vitorla csattoj.*

*Játék, játék — dadogd velem
te is, akit a kerevetre
mellémsodort a szerelem,
egymás között is számkivetve,
vihart vártunk, kisdéd levél sem ingott
s már tűz a nap, — tegyük be zsaluinkat.*

*Mint bűvár, kit kincs gondja hajl,
lebuktam tested éjjelébe,
az asszonyok s a gondolat
lámpásvesztő és mély ölébe,
de a fővényen most fölémbehajlók
csak algát látnak s egy izamos arcot.*

*Tócsához guggol a gyerek,
hogy tetten érje, ki felissza
a napot, esőt, felleget,
de önnön arca néz rá vissza, —
fönláll, a nagy játékot már megérti ...
Porát lerázza s továbbmegy a férfi.*

13. Rába György: Őszi éjszakán. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 10.

ŐSZI ÉJSZAKÁN

*Ínyemben ég a fanyar, nyári füst még,
de útra keltek réges-rég a fecskék,
a kerti fák recsegnek már a jégtől,
sötét fény hull az őszi, néma égről,
csípős szél búvik köpenyem zsebébe
s halkan borzong a lélek is.
Őszbe fordul lassan az ember éve,
sebes léptünk a lomha télbe visz.*

*November jege virágzik a fákon,
az első dér tapad az ifjúságon.
A vándor lélek útra készül egyre,
de mérlegel már s leinti az elme —
annyit szomjaznék, annyi kútból innék
s tiltón dobog rá rossz szívem,
idegesen, mint korcsmában a vendég,
ki tudja, nem maradhat percre sem.*

*Magamra hagyva, szűk palackba zártan,
hánykolódtam a tömény éjszakában,
töredeztam, fakultam és repedtem,
moszattal és algával keveredtem;
a hullámok zajától süketen, de
végre tisztán elmondhatom,
gyarló deszkákkal örvényen pörögve,
mit üzen velem emberi fajom?*

*Közös anyánk birt goromba szavára, —
fülemben cseng az anyag tanítása.
A láthatáron, amerre a szem lát,
ormóttan kövek, imbolygó vitorlák,
arrébb meg homok, virágos növények
s virágtalanok, némi hó...
Nem más, amit a távcső hoz elébed,
több fű, több sár s a resignáció.*

*Gyermekkoromban mohón, bár ügyetlen,
patak-homokból várakat emeltem,
kavics-párkánnyal, szilárd akarattal,
hogy védelmezzem az erős falakkal,
de az eső, a szél csonkokra véste
s számon az elmúlás sikolt.
Nem vigasztal a fojtó ölelés sem,
a tücsök dala vagy a lenge hold.*

*Mint eltévedt utazó, szomjan, étlen
bolyongok a férfikor erdejében,
a menedéket merre is keressem?
Csak homokvár volt, amit építettem,
leszek hát végül, erdő állatára
hallgatva, okos és szelíd.
Hallom már, kitárt ablakomban állva,
Isten, halál gránátos lépteit.*

14. Szabó Magda: Útravaló. *Újhold*, 1. évf. 2. sz. 1946. dec., 111.

ÚTRAVALÓ

*Ernyedt kezed elejti
az évet és napot.
Fordítsd a mélynek arcod,
mint hallgatag vakok,
málló ruhád fűrösszed,
lazult húsd eresszed,
hullám sikamló hátán
utazz, makacs halott.*

*Rengette ifjú képed,
mohón felitta hab.
Kutasd fel a fővényben
szép pillantásodat.
Barátkozz bölcs habokkal,
hinárral és halakkal,
merülj le s merd kimerni
a régi arcodat.*

*A véges végtelen lett,
a végtelen maradt
végesnek és szelidnek,
s ha visz az áradat,
vakultan esti naptól,
ne irtózz meg magadtól,
haladj, halott, a vízen,
békülten és magad.*

SZABÓ MAGDA

15. Darázs Endre: Pocsolya. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 37.

POCSOLYA

*Nem tudom, hogy meddig leszek még jó.
Eljött tegnap hozzám az anyám
S mert szép voltam és tetszettem neki,
Azt mondta, férjet kapok talán.*

*Eljött hozzám. Tegnap nagy dagály volt,
Sose volt még ily közel a hold;
Jött az anyám a gátakon által,
Szép volt, szőke, és jókedve volt.*

*Mikor elment, kedvesen mosolygott,
Aztán, hogy ment, pillanat alatt
A semmibe magával sodorta
A hidakat és a gátakat.*

*Tó vagyok csak, de kerek ölemben
Ajándékul sok minden maradt:
Itt hagyott ő játszadozni nékem
Ezer csodás, csillogó halat.*

*Szelid voltam eddig, ízem édes,
Ám ő bennem sok mindent hagyott
És azóta nem jön senki hozzám,
Mert nagyon sós, könnyűzű vagyok.*

*Most már csak a vőlegényem várom,
Valamelyik tengeri vihar —
Az egyikük — ő mondta — meglátott
És azóta csak engem akar.*

*Elmegyek én vissza az anyámhoz
S viszek mindent: hinárt és halat
S ahol laktam, e keskeny gödörben
Csak kő s unalmas homok marad.*

*Elmegyek én vissza az anyámhoz,
Foggy mostantól vele egy legyek;
Megúntam már nagyon ezt a tájat,
Bennem fürdött tehén, eb, gyerek.*

*Nem voltam más: birkák usztatója,
Bóbiskoltam, már ébren vagyok.
Nemsokára mind bennem fürödtek;
Késő, ne is rimázkodjatok.*

16. Gyarmathy Erzsébet: Paradicsom. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 33–34.

PARADICSOM

Aludtunk hát s lélegzetünk
keveredett.
A gyermekkor és száz tündér-titok
emelkedett
szívünkéből, és tagjaink melegéből,
mint a sziget.

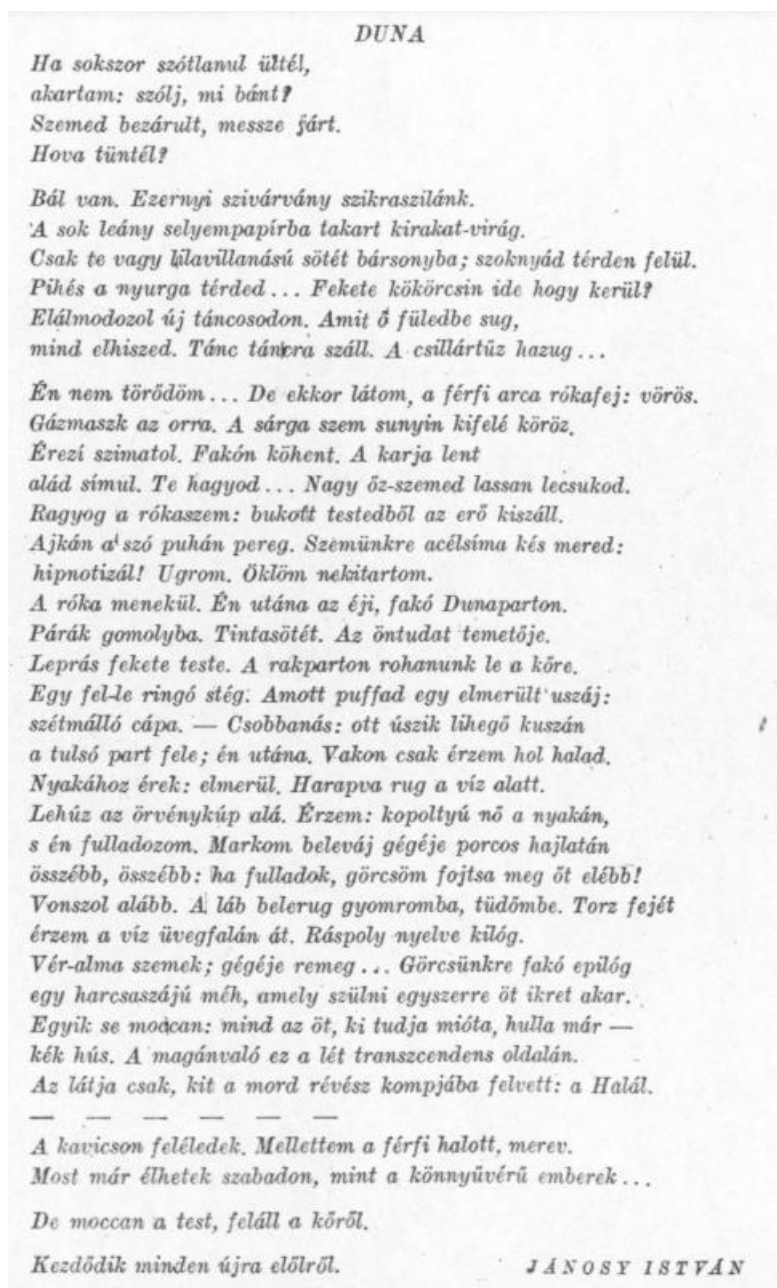
Szigeten éltünk. Vagy csak képzelet
játszott velem?
Forró fővényben léptek lábaim,
meztelen
jártam, szelid szél, dús datolya-fák
árnya alatt,
kolibrik szórták szét szívárvány
tollaikat,
feltűztem és láttam a víz fölött
az ősi, vad
mosolyú, egyedül ismerős
arcaimat.

Testem végre melegedben
heverhetett,
melyben egykor ringatott egy
déli sziget,
a víz partján guggoltunk,
míg az ég alatt
csillagok szálltak-buktak, mint
ezüst halak,
Értettük egymást? Ó viszályra még
nem volt szavunk,

nem volt hajó, melyen most messzire
kalandozunk,
Csak egy-test, mely szétválík-összeforr,
mindent betölt,
csak együtt voltunk mi isteni mű,
egész gyümölcs.
Éltünk egymásban, ó egyetlen ölnek
melegén.
Elefántok vonultak, a sziget
rengetegén.
Hallgattuk, mindjobban távolodón
csörtet a vad,
s hogy roppannak a súlyos cédrusok
talpa alatt,
hallgattuk, a hiéna, a bagoly,
hogyan sikolt,
hogy emelkedik véres istenünk
a tele-hold.

Reggel ébredtem és úgy tártam én
arcom feléd,
mint aki értelmének fogságába
visszalép,
és este —, mint ki hazájába
visszajön,
s elébe angyal áll, lángpallosú
kemény öröm.

17. Jánosy István: Duna. *Újhold*, 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 197.

ODYSSEUS

1.

*Mint déli kisvárosban, a sárga tereken,
hol magas fal mögött örökké harangoznak,
langyos tenger-víz loccsan a kopott köveken,
és sótól fehér nagy hálókát hoznak,
úgy élsz mint messziről jött idegen,
e láva-meleg, sűrű szerelemben,
úgy élsz, mint a dél-tengeri szigeten,
élhet a fehérbőrű, a hitetlen.*

2.

*És este, mikor lámpással halásznak,
figyeled hálót-vető karomat.
Mint vérnarancsok, csillagok hintáznak,
a villogó, sötétkék ég alatt,
a dongás padlón alszunk, míg a mélyben
bárkánk oldalán fel s le száll a hab,
és mezíttlen testünkön átcikkáznak,
a vergődő, a síkos nagy halak.*

3.

*A dallamtalan dallamot
a parton ülve hallgatod,
a sötét, torok-hangu dalt
kortyolod, mint szeszes italt.
Fogoly hajós vagy, semmi más,
kit idegen báj és varázs
köt meg, míg az otthoni vágy
érte szó s bontja fonalát.
Ő te közéjük tartozol,
visszatalálsz, eszel-iszol,
nyájas fehér asztal felett,
megszeled a friss kenyeret,
unokák lesik szavaid,
meséled hős kalandjaid.*

4.

*Az, ki igazán átkozott,
ki tengerre csalogatott,
annak nincs ember-lába sem,
ül vízmosta vad szirteken,
a sós szél az arcába csap,
tengermélyről hall hangokat,
s míg szemében apály-dagály,
emelkedik és visszaszáll,
csak figyel, hogyan halad,
hajód a sziklasor alatt,
hoggy viszi mind messzebb a szél,
ki hazájába visszatér.*

19. Darázs Endre: Napfürdő. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 36.

NAPFÜRDŐ

*Mellünk pőre s csupasz volt a hátunk,
Lehunyt szemmel napsütésre vártunk,
De mást hozott a várt pillanat;
Sugár helyett más futott szívünkbe:
Gyors golyó szaladt.*

*Ki nem hullt el, bukdácsolt előre
S szája tárult: vér csurgott belőle
S melleihez kapott egy leány
Fedni őket — Rájuk csizma lépett,
Már ki tudja, hány?*

*Pár futott még, messze nem jutottak,
A többi már mind sokkal nyugodtabb,
Mindegyik csak ugyanúgy maradt
Amint feküdt, ahogyan elérte
Az a pillanat.*

*Egy asszony eltakarta szemérmét
S így sirdogált, néhány percig élt még
Aztán egyszerre elhallgatott;
Meztelen hátak s mellek ragyogtak —
— Napozó halott.*

*Búgás húzott nyugatról keletre,
Könyvem nyitva hullott az ölembe,
Ki felveszi, elveti odább.
Nem volt semmi már a szemeimben,
Se öröm, se vád.*

*S a ruhátlan, napsütötte testek
Közt már egyenruhák is heverték
Zöldeken, szürkén tarkállva itt
S egy tank messze a tengerbe gázolt
Mosni láncait.*

20. Szabó Magda: Lehullsz, mint sebről...*Újhold*, 1. évf. 2. sz. 1946. dec., 112–113.

LEHULLSZ, MINT SEBRŐL

Lehullsz, mint sebről hull a heg,
lehullsz, akárhogy tartalak.
Ha szétportadt a koponyád,
nem ér hozzám a gondolat.
Már moccanok, mint nagybeteg,
engedni kezd a bénulás,
oldja torkom keserű görcsét
az irgalmatlan gyógyulás.

Ki elvitted a juharok
zöld illatát s billentyűakú
gyertyák fényét a kép elől,
hol szent előtt sárkány lapul,
— most a sötétben új gyűrűt
vet farka, körme földbe ás, —
vedd vissza tőlem magadat,
hagyj el, szigorú Látomás.

Szállj mélyre, mit elrejt — puha
húsát a kagyló — homlokom,
a csillámos felszín alá
süllyedj, ott lesz az otthonod.
Merülj szemembe, mely nyitott
pupillával is csúnya van,
Őzön, térj partjaid közé,
pihenj meg bennem, Nyugtalan.

* * *

Ott: hull az eső. Csepegő
csatorna alján csengenek
a sűrű buborék alatt
ibolyaszín, lapos kövek.
Kémény alatt, — fekete kandúr, —
talpát nyalja az éjszaka,
mosdatja ernyős homlokát
a nyújtózkodó bodzafa.

Két könnyű szandál imbolyog,
ifjú gally rengeti a málnát.
Szelíd, kíváncsi pingvinek
őrzik, vászonnyakú apácák.
A kút fedobja gyűrűmet,
mely behullott valaha,
pára kúszik végig a káván,
óriás, meztelen csiga.

János is itt van, a cseléd,
akinek galamb állt a vállán,
és birsalmát osztogatott
pirulva, mint egy fiatal lány.
Ki eltűnt, téli délután,
és meghalt egy kórházi ágynak
tüzes, szűrő párnái közt.
Most hernyózza az almafákat.

És rengenek nagy tengerek,
napfény csorog Hispániára,
viszi palástos ősapám
sovány testét a lassú gálya.
A zsoldár hangja lezuhan,
magasra csapja a vizet; —
a kormánynál Baál papjai,
lenn: hallgatózó delfinek.

* * *

Lehullsz, mint sebről hull a heg,
lehullsz, akárhogy tartalak.
Kék hal, ki átnyílsz az éter
zengő vizén, hogy megmaradj,
merülj alá, s a mélybe várd,
míg én is hallá változom,
lendíti fénylő testemet
szivárványos, keltős uszony,

és meredt szemmel, mely csukott
pupillával is egyre tárva,
nézem, ibolyaszín kövek
s bodzák között hogy reng a málna,
hullám csiszolja oldalam,
napfény csorog Hispániára,

a kút vizébe hattyú néz:
mélybe gördült a koronája.

SZABÓ MAGDA

21. Gyarmathy Erzsébet: A dalhoz. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946. júl., 31–32.

A DALHOZ

Mert én a dalra bíztam rá magam —,

*míg aludtak hűséges szeretők,
gyerekek éltek és nevettek ők
anyjuk karjába bújva boldogan.
Gesztenyefák gyújtottak lángokat,
a boruló szeles menybolt alatt,
az éj kettévált és villám hasadt,
szél növesztett naggyá fűszálakat,*

de én a dalra bíztam rá magam —,

*kemény ágyban aludtam, esztelen
magányban, ó vakon és süketen,
esztendők nőttek, jöttek tavaszok,
gyümölcsök értek, illatos nagyok,
leányok táncoltak lejtős fűvön,
láng villant kemény, kerek térdükön,
s a szeretők mindenféle imát
tudtak, míg édes testük át meg át
forrósodott s nyitotta-zárta lágy
nedves szirmait ölükben a vágy,
és nők méhe gyereket hordozott,
sok katona borral mulatozott,
énekelve vonultak részegek,
aki akart, napon heverhetett,
volt aki tengerben fürödhetett,
szeretője mellén el-fekhetett.*

De én a dalra bíztam rá magam!

*Mit adtál hát cserébe mindezért?
Itattál? Etettél-e? Kedvedért
karodba nem vontál, feleletért
nem fordulhattam hozzád, semmiért,
teljesen csaltál, teljes hitemért,
keményszájú ringyó, szerelmemért.*

De én a dalra bíztam rá magam —,

*ó nem voltál te soha sebre fű,
páncélos angyal, sellő énekű
csodálatos szörnyeteg, gyönyörű
iszonyú kéj, mit soha el nem értem,
csak forgatott, merített, buktatott,
sűrű tintában, alvadt sűrű vérben,
ó hattyú, ki vonulsz fejem felett
állj meg egy percre, jaj legédesebb,
énekelj ki az éjbe nevedet.*

22. Kotzián Katalin: Mióta készülsz?. *Újhold*, 1. évf. 1. sz. 1946., júl. 44.

MIÓTA KÉSZÜLSZ?

*Mióta készülsz szomjasan felém
az időrózsa sápadt szirmain?
Engem lehúz a szomorú erény,
felhőn figyelted csukló hangjaim.
Zöld szemeid, mint éber csillagok
bezárt egem vigyázták fényesen.
Ezüst trillák és szféra-dallamok
közé, ha szállok meg nem érkezem;
te jöjj a földre bűvös tünemény.*

*Századok fojtó iramain át
börtönöm zárta gőgös akarat,
és szabadító szárnyaid nyomát
megolvasztotta víz felett a nap.
Mi tartott vissza, tán opáltükör
mely torz fényével mindent kicsinyít?
S míg érted könnyek tengere gyötör
harmatnak nézed eső cseppeit?
Miért ígérsz, ha nem teszel csodát?*

*Csúcsokon bűvó alpesi hideg
nem dermeszt úgy, mint égi mosolyod.
Halódó tájból virágzó liget
nem újul többé, fűrtös tavaszod.
Sóváron emészti izzó szívem
végsőkig égett, hűnyó parazsát,
Csordult patakként áradó hitem
cseppenként vesztí édes folyamát,
száradt mederben lassan sorvadoz.*

*Mióta készülsz, hová érkezel?
Bukó csillag vagy, nem is létezel?
Vak-tóba hulló gyáva meteor...*

HÁBORÚ

Akár az ölyv, köröz a szív fenn
a neki jutott darab égen,
hogy a széditő magasságból,
lecsaphasson az árvaságból.

Álmomban is kísér egy ferde,
kék szem: e hús-magányba vetve
olyan jó elfeledni néha,
hogy ki a vadász s ki a préda.

Akár az ölyv, köröz a szív fenn...
Mintha röpülne ketrecében,
az áldozatra már bezárva
szeretet és vágy kalitjába.

Rá nagyobb madár készülődik
a Sarktól az egyenlítőig,
berzenkedik és feni csőrét,
reszket belé a levegő-ég.

De az ember, e kóbor állat,
menedéket keres magának
— mert szűk tanya lett már az Isten —
házban, hazában, női testben,

hogy azt az egy szót eldadogja,
amelyik az ő titka volna,
hisz aki él, csak egyszer élhet
s bűt búval többé nem cserélhet.

RÁBA GYÖEGY

24. Szüts László: Este, vonaton. *Újhold*, 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 175.

ESTE, VONATON

Találkozunk a Nagy-Göncöl szekérrel
este, amikor Pestre utazunk.
Korán lebukik mostmár jó napunk,
s hűvösen peng, mint a kard éle, az éjjel.

A villanypóznák gyors egymásutánban,
mint éber bakterok, úgy szalutálnak.
Ideje már, hogy vége van a nyárnak
és éledzünk e vad rohanásban.

Jó így ősz felé kicsit útrakelni,
jövőt tervezni és dolgokba fogni,
életünk súlyától megkomolyodni,
ránkváró munkákkal nagy-bölcsen betelni.

Megnyílt sorompóként tárt a vidék
s kikövezett az éj vak alagútja.
Boldog, aki útját biztosan tudja
s zsebében hordja az útlevelét.

Nehezen érik be ez a világ,
fonnyadt fűvön horkol a hosszú hőség.
Sötétből, mint ijesztő eszelősség,
falvak meggyulladt viskója kiált.

Éhségtől fél aszályos idők népe.
Még látni a homályban domboru
lankákon: merre ment a háború,
s sötét jelek rajzolódnak az égre.

SZÜTS LÁSZLÓ

25. Darázs Endre: Hideg idő. *Újhold*, 2. évf. 1–2. sz. 1947. jún., 41.

Hideg idő.

*A partok közt tova dörgő,
Jégtáblákkal zajló idő.
Istenem, védd meg a partot,
Ha már eddig is kitartott.*

*Vessed néki már a vállad,
Hátaddal támaszd a gátat;
Lazul a gát, mert kívásott.
Ragadj Úram gyorsan ásót.*

*Tapaszd be a világ rését,
Hajszálnyi a repedés még;
De a semmi be-beloccsan,
Közöttünk fut hosszú csíkban.*

*Akin átfut, annak vége,
Átfordul a semmiségbe;
Forgácsolja a dübörgő,
Felcsapódó, jeges idő!*

*Nem hajót visz, csak halottat,
Mit habjai szertemosnak;
A halál mi át meg átcsup,
Az pörgeti a világot.*

*Fel-felbuggyan, már emelget,
Átitat már lassan minket.
Megszáradnánk. Bugyolálj be
Már akármilyen pólyába.*

DARÁZS ENDRE

26. Major Ottó: Gazdátlan ürben. *Újhold*, 2. évf. 5. sz. 1947. dec., 167.

GAZDÁTLAN ÜRBEN

Rakétaként, mit elhagyott a
kietlen föld s — az ég vadul
szökvén előle — napja, holdja
torpant sodrában tébolyul,
elhagytak sorra cél és kezdet,
gazdátlan ürben puszta ujj,
mutatnék rettentő keresztet,
gazdátlanul és igazul.

Testvér, barátok elzuhanak,
futásuk közben dőltek el,
testük tölcsérlő mozdulattal
hörpölte be a förtelem.
Maszkjuk maradt csak számonkérő:
megalvadt, ámult döbbenet
szemükben s szájuk szögletéből
a készülődő gyűlölet.

Elbuktak ők, s kik megmaradtak
hazátlanul, testvértelen,
torkukat többé el nem hagyja
a levegőtlen félelem.
Hitük, mit természetként halomba
gyűjtöttek könnyű éveken,
széthulló, hitvány terrakotta:
elporzik, mint az értelem.

MAJOR OTTÓ